



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

III. An, & qua ratione Angeli inter se loquantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

DV BIVM III.

De locutione Angelica: an nimirum, et quomodo Angeli inter se, nobiscum, et cum Deo colloquantur.

S. Thomas 1. p. q. 107. aa. 5.

Qua ratione hanc, & sequentis dubij difficultatem ad hunc locum reuocauerim, initio huius quæstionis dictum est. Supponimus vero, Angelos inter se mutuo loqui, sibi que ea locutione manifestare posse secreta cordium, vt cum S. Thoma cit. quæst. 107. a. 1. & in 2. d. 11. docent omnes Theologi, & aperte constat ex scriptura Isai. 6. 3. *Seraphim stabant super illud; et clamabant alter ad alterum, et dicebant, Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Zachar. 2. v. 3. *Erecede Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, et Angelus alius egrediebatur in occursum eius, et dixit ad eum.* 1. Cor. 13. v. 1. *Si linguis hominum loquar, et Angelorum.* Apocal. 7. v. 3. *Angelus vnus clamauit ad quatuor alios dicens, Nolite nocere terra et mari, et c.* Idem docent SS. Patres, speciatim Dionysius cap. 4. cæl. hier. & Isidorus lib. 1. sent. siue de sum. bono cap. 10. & 12. vbi ait, *inferiores obedire Superioribus.* Et Gregorius 2. Moralium cap. 5. *Dignum est, inquit, vt mens nostra qualitatem corpore locutionis excedens, ad sublimis arg. incognitos modos locutionis intima suspendatur.*

Ratio est. Tum quia hoc omnibus intelligentibus creaturis commune est, vt inter se colloqui possint. Tum quia id postulat & socialis vitæ consuetudo, & decens gubernatio vniuersi. Cum enim vt quæst. præcedent. dub. 6. dictum, Angeli naturaliter & ex se non norint secreta cordium alterius Angeli, & nihilominus tamen tum ad communicationem mutuam, tum ad decentem gubernationem vniuersi, qua inferiora reguntur per superiora, necessarium sit, vt Angelus quisque etiam secreta cordium cuiusque alterius Angeli, eo volente, cognoscere possit, planè opus erat, vt naturali hac facultate Angeli essent præditi, qua per locutionem sibi mutuo secreta cordium manifestare possent.

Hoc posito, de modo locutionis Angelicæ est difficultas, ac non parua inter Doctores dissensio, in decem sententiis diuisa, quas ita ordinè, referam, vt mox quid de singulari sententiâ, breuiter exponam: inde vero sententiam veriorem paucis explicem & confirmem, & quæ sunt consequentia inde deducam.

Est igitur prima sententiâ, Angelum cogitationes alterius Angeli cognoscere per illa ipsa, quæ naturaliter in altero Angelo cognoscit; si modo hic velit suas cogitationes ad illa naturaliter nota referre: ita vt locutio fiat, per relationem mentalem secretorum, ad ea, quæ iam antea naturaliter in loquente ab altero Angelo cognoscuntur. Refertur à Durando in secundo distinctione 11. quæst. 2. & refellitur merito ab

omnibus, quia ista naturalia non habent connexionem cum liberis cordium secretis. Et si realis horum connexio & in hæsiō cum substantia & natura Angeli, non facit ea cognoscibilia, quanto minus sola mentalis relatio eorundem ad ipsa. Denique hac ratione secreta cordium vni manifestata, mox omnibus essent manifesta.

Secunda sententiâ dicit, Angelos colloqui per quædam signa seu characteres cælo impressos. Refertur & refellitur item à Durando loc. citat. Quia vanum est, existimare, aut signa corporea effici ab Angelis loquentibus; aut non nisi in cælis effici; à quibus sæpe cum loquuntur, longissimè absunt; aut quomodocumque in cælis effecta per se significare tam recondita animi sensa: Si vero ex institutione significant; quis instituit? Si Deus, ergo locutio Angelis ex seipsis non conuenit. Si Angeli; quomodo instituere poterant, nondum inuenta locutione & sermone, quo inter se communicarent? Si vnus Angelus pro omnibus: non paruo tempore opus erat ad hoc negotium; quo inter se interim Angeli nulla ratione communicabant? Denique hac ratione locutio ad vnum facta, simul omnibus esset manifesta.

Tertia sententiâ ait, conceptus occultos, & hoc ipso minus expressos, exprimi per alios conceptus & verba mentalia magis expressa & determinata. Refert item, & refellit Durandus ex communi. Quia cum natura sua omnes isti conceptus liberi sint occulti, vt dictum loc. cit. certe etiam quamuis explicatissimi sint, non eo ipso erunt manifesti. Præterquam quod hac ratione impediretur Angelus, ne vnquam secreta cordium, quæ ab altero nollet intelligi, expressis eiusmodi & determinatis conceptibus posset concipere. Postremo nunquam vni loqui posset, quin simul omnibus animi sensa faceret manifesta.

Quarta sententiâ est ipsius Durandi loc. cit. asserentis denique, se non videre, quo modo Angeli inter se colloquantur, sua inuicem secreta pandendo, nisi eo modo, quo homines inter se colloqui solent, formando nimirum voces in aère. Sed est absurda sententiâ. Quia sic loqui non possunt, nisi in aère constituti, & nisi pariter omnibus Angelis, si auscultare velint audientibus: cum voces in aère expressas, tanquam naturalia entia omnes vtique cognoscere possint, si velint. Vnde eam sententiam merito etiam refellit Bonauentura in 2. d. 10. a. 3. q. 1. & improbant Patres, Basilius homil. 3. in id, *Attende tibi*, Gregorius lib. 18. Moral. cap. 3. & Damascenus lib. 2. c. 3. Quorum doctrina pariter etiam prioribus sententijs aduersatur.

Quinta sententiâ est Scoti in 2. d. 9. quæst. 2. vbi docet, Angelum eo ipso loqui alteri Angelo, quod ipsi effectiue imprimit conceptum rei manifestandæ, ita vt ipsa locutio fiat, eiusdem conceptus manifestandi impressione in altero Angelo. Quam sententiâ ita etiâ defendere conatur Bassolis in 2. dist. 9. q. 2. ad 1. Sed est improbabilis sententiâ. Tū quia actio vitalis, vt nimirum est conceptus mentis, naturaliter procedere non potest, nisi à principio vitali intrinseco, habete ipsam, vt omnes fatentur, Tum quia sic Angelus inferior loqui non posset.

superiori, in quem nihil potest agere. Tum quia locutio non consistit in manifestatione rei à loquente conceptæ, utpote quam Angelus alter per se plerumque potest intelligere; sed in manifestatione ipsius conceptus, eius, qui loquitur, ad quæ rei conceptæ conceptus per se non potest conferre. Tametsi enim cognoscam res illas, quas alter concepit, non tamen eo ipso scire possum, quid alter conceperit. Neque recte Scotus ibidem distinguit in Angelo auditionem & visionem, quas, ut animo insunt, non distingui tradit Augustinus lib. 15. de Trinit. cap. 10. *In animo*, inquit, *non est aliud, atq. aliud, videre, & audire*. Nisi quis hæc velit distinguere ex parte obiecti inadæquate, tanquam includens & inclusum; ut visio sit omnium, quæ clare & intuitiue cognoscit Angelus, auditio sit solius locutionis, seu conceptionis alienæ manifestatæ.

Sexta sententia est, locutionem Angelicam fieri per impressionem speciei ipsius interni conceptus, ab Angelo loquente in altero Angelo audiente factam: ita ut vnus Angelus eo loquatur alteri, quod ipsi speciem sui conceptus libere imprimit. Ita docet Suarez hic lib. 2. cap. 27. à num. 30. & pro eadem citat Bassolem loc. cit. Aureolum in 2. dist. 9. q. 1. art. 1. & 4. item Herreram, Zumelium, & Pesantium; & fauent nonnihil Scotus loc. cit. item Alensis 2. part. quæst. 27. mem. 3. & 5. Bonauentura in 2. dist. 10. art. 3. q. 1. Richardus dist. 9. art. 2. q. 1. eamque sub nomine recentiorum refert Vasquez infra.

Sed non probatur. Tum quia, ut dictum, conuenienter non dicitur, Angelum inferiorem, loquendo, agere aliquid in superioré. Tum quia vel agere deberet Angelus in distans loquendo; vel non posset absenti loqui. Tum quia sic non posset Angelus alteri in quavis maxima distantia etiã in infinitum syncategorematicè loqui, quod fauentur quidem authores ijdem; sed est expresse contra Sanctum Thomam cit. quæst. 107. art. 4. & communem, ut dicitur inferius, coroll. 3. Tum quia vniuersim diximus dub. 10. species rerum intelligendarum Angelos habere ingenitas à principio. Tum quia species ab intellectione alterius Angeli productæ (si darentur) non essent alteri Angelo superiori vel inferiori proportionatæ, & per consequens deberent in diuersis Angelis diuersæ species ab eadem cogitatione produci, &c. Tum quia species, si quæ ab obiecto producuntur, naturaliter & non libere producuntur. Tum quia ratio non esset, cur non eodem modo Angelus loqui posset animæ nostræ, etiã in hoc corpore constitutæ. Plura contra hanc sententiã Vasquez disput. 211. cap. 5. & Albertinus infra. Nec ea sane est S. Thomæ consona, ut dicemus, quicquid Suarez dixerit.

Septima sententia ait, vnum Angelum alteri loqui, per hoc, quod ipsi imprimit non speciem, sed conceptum, seu notitiam, non rei conceptæ, ut dixerat Scotus, sed ipsius conceptus, seu notitiæ, quam habet loquens; idque non libere, sed necessario. Ita Ockam in 2. quæst. 20. & quodlib. 1. quæst. 7. Gabriel in 2. dist. 9. quæstione 2. articulo 4. Sed refellitur fere, ut duæ præcedentes. Et accedit, quod locutio inter Angelos ex com-

muni omnium debet esse libera non necessaria.

Octaua sententia ait, vnum Angelum alteri loqui, expressione cuiusdam signi spiritualis, seu naturaliter, seu ut plures indicant, ex institutione significantis; & vel manentis in ipso loquente, vel producti in Angelo audiente. Pro qua sententia à Vasquez citat. disput. 211. cap. 10. & Suarez hic lib. 2. cap. 26. num. 5. citantur Ægidius in 2. d. 10. quæst. 3. art. 1. Argentina quæst. 1. art. 2. Ariminensis quæst. 2. Marsilius in 2. qu. 7. art. 2. Clitouxus in Damascen. lib. 2. capit. 3. Quibus consentiunt Molina q. 57. a. 4. & q. 106. a. 1. & Albertinus tom. 1. princ. 1. coroll. 17. à n. 9. qui docet, hæc signa significare ex institutione Dei, à quo etiam data sint Angelis, & esse cuique, Angelo propria, adeo vt tot sint diuersæ Angelorum linguæ & signa, quot sunt Angeli numero. Citatur etiam ab eodem S. Thomas. q. 102. a. 5. & q. 9. de veritate a. 4. sed non recte, ut dicitur.

Nec placet ea sententia, tum ob causas plerasque in sexta sententia relatas, tum quia qualianam sint ea signa, non possunt dicere. Et cum in Angelis tantum sint intellectus & voluntas, & potentia motiua, non apparet, à qua potentia hæc signa effici debeant, cum nec sint motus, seu qualitas motiua, nec volitio, nec intellectio. Accedit, quod illa tanta signorum & quasi linguarum varietas & multiplicatio per se incredibilis videtur, nec decere eam, quæ inter Angelos, præsertim eiusdem speciei esse debet, naturæ, morum, & perpetui conuictus similitudinem. Et tamen sublata ea varietate, & multitudine, iam per se cadit ea sententia, quandoquidem explicare ipsa non potest, qua ratione alias cognito signo communi, particulatim vnusquisque loquens, propriaque eius animi conceptio nota fiat.

Nona sententia supponens, quasunque cogitationes mentis (non autem motus voluntatis) esse saltem quoad substantiam cuiunque Angelo naturaliter notas, dicit, fere ad modum tertie sententiæ, locutionem Angelicam consistere in quodam conceptu velut reflexo (quia est de cogitatione, vel certè de actu voluntatis, & secreto cordis) explicante & exprimente secretum cordis, peculiariter directo ad eum, à quo eum loquens Angelus vult percipi. Ita Vasquez cit. disp. 211. cap. 11. & 12. vbi citat etiam Henricum quodlib. 5. quæst. 15. a. 2. Heruæum in 2. d. 11. quæst. 1. & Maiorem dist. 9. q. vlt. licet Suarez cap. 27. num. 2. eam sententiam existimet esse singularem, & Vasquezij propriam. Sed nec ista sententia probatur. Tum quia fundamentum quod supponit, falsum est, ex dictis supra quæst. 3. dub. 6. Tum quia hac ratione non posset Angelus aut homo cognoscere suum affectum & intentionem voluntatis, quin hoc ipso illos actus alijs Angelis atque etiam dæmoni faceret manifestos, quod plane est absurdum. Tum quia eadem ratione non posset vnus Angelus alteri loqui secreto, quin ea locutio omnibus fieret manifesta, siquidem supponit hæc sententia, omnes cogitationes mentis, ac præcipuè reflexas, in quibus constituit locutionem, per se, ac sua natura omnibus Angelis esse manifestas; quod tamen rursus non leue incommodum est.

Est

13

Est igitur decima sententia, locutionem Angeli non fieri aliter, quam per liberam ordinationem seu directionem secreti ad eum, cui id ipse Angelus velit facere manifestum: ita ut hæc ordinatione sit conditio sine qua secretum non intelligeretur; ea vero posita, absque alia mutatione, statim intelligatur. Ita plane docet S. Thomas (frustra repugnantibus Vasquio cap. 8. Suario & Albertino locis citatis) quæst. 107. a. 1. ubi ait: *Quando mens convertit se ad actum considerandum, quod habet in habitu; loquitur aliquis sibi ipsi: nam ipse conceptus mentis interius verbum vocatur. Ex hoc vero quod conceptus mentis Angelica ordinatur ad manifestandum alteri per voluntatem ipsius Angeli; conceptus mentis unius Angeli innotescit alteri. Et sic loquitur unus Angelus alteri. Nihil est enim aliud, loqui ad alterum, quam conceptum mentis Angelici manifestare. Et in eundem sensum art. 2. ait: Angelum loqui Angelo nihil aliud est, quam conceptum suum ordinare ad hoc, ut ei innotescat, per propriam voluntatem.*

Et rursum art. 1. resp. ad 1. ait: *In nobis interior mentis conceptus quasi duplici obstaculo clauditur: primo quidem ipsa voluntate, qua conceptum intellectus potest retinere interius, vel ad extra ordinare. Et quantum ad hoc, mentem unius nullus alius potest videre, nisi solus Deus, secundum illud: 1. Cor. 2. Quæ sunt hominis, nemo novit, nisi spiritus hominis, qui in ipso est. Secundo autem clauditur mens hominis ab alio homine, per grossitatem corporis; unde cum etiam voluntas ordinat conceptum mentis ad manifestandum alteri, non statim cognoscitur ab alio, sed oportet aliquod signum sensibile adhibere. &c. Hoc autem obstaculum non habet Angelus; & ideo quam cito vult manifestare suum conceptum, statim alius cognoscit. Ita S. Thomas, qui expresse docet, discrimen esse inter homines & Angelos sibi mutuo loquentes, quod homo absque alio signo exteriori homini proportionato, non intelligit alterius secretum, etiamsi hic ordinet illud ad ipsum, & velit ab eo cognosci; inter Angelos autem vnus alterius secretum hoc ipso statim cognoscit, quod alter vult manifestari suum conceptum. Eandem sententiam tradunt Capreolus in 2. diff. 11. quæst. 1. Caietanus cit. q. 107. artic. 1. Gregorius de Valentia disp. 8. pun. 2. & multi Thomistæ recentiores. Favent etiam Alensis 2. part. quæst. 27. mem. 6. Albertus in 2. part. sum. tract. 9. quæst. 35. a. 2. Bonaventura in 2. diff. 10. a. 3. q. 1. Henricus quodlib. 5. q. 15. & Durandus in 2. diff. 11. q. 2. num. 11. nisi quod hic simul negat, locutionem manifestari Angelis conceptus internos; utpote quosiam antea ipsis esse perceptos existimat. Eandem sententiam esse valde celebrem in Scholis, fatetur Suarez hic lib. 2. cap. 27. num. 12. & quia ipse etiam veriore existimo, eam sequentibus assertionibus breuiter explico.*

14

Assertio I. Locutio Angelica formaliter est manifestatio secreti cordis, seu conceptus interni ab Angelo loquente, alteri Angelo verbis quibusdam facta. Ita S. Thomas cit. q. 107. a. 1. cum ait: *Nihil est enim aliud loqui ad alterum, quam conceptum mentis alteri manifestare. Ratio est. Quia de ratione locutionis ad alterum est, ut loquens suos mentis conceptus, siue sensa animi alteri*

exponat; ac re ipsa etiam quantum in se est manifestet, si alter eos per se non norit. Cum ergo Angelis secreta cordium per se non norint; necesse est, ut locutio ad ea manifestanda referatur. In quo differt hæc locutio à locutione, qua Deo loquimur, cui quod peccata cordium iam antea sunt manifesta, non aliter loquimur, nisi quatenus voluntariè cor nostrum, siue sensa, illius notitiæ subijcimus. Non tamen est de ratione locutionis, ut locutio, seu animi sensa iam exposita ab altero re ipsa percipiantur; satis est quod ipsa locutio, quantum est ex se, sufficienter alteri ea faciat manifesta; etiamsi alter ob distractionem seu inadvertentiam actu non percipiat, modo percipere possit, si attendat. Addidi verò verbis quibusdam facta. Quia si conceptus nostri & animi sensa alio modo patefiant. V. G. per naturalia signa exteriora, aut motus & passiones corporis V. G. gemitus aut suspiria, prout etiam Angelis sensa nostra, & partim etiam aliorum Angelorum innotescere posse docuimus, supra q. 3. dub. 6. ea sanè proprie non erit, nec vocari à Theologis solet locutio, ut rectè etiam notavit Durandus loc. cit.

15

Assertio II. Ea manifestatio secretorum cordis, adeoque ipsa locutio inter Angelos fit, ipsa directione voluntaria, seu ordinatione libera secreti ad alterum, qua nempe Angelus vnus velit sua secreta alteri esse manifesta, ab eoque percipi; absque vlla alia aliorum signorum expressione, aliaue operatione in mente audientis Angeli. Ita auctores relati pro vltima sententia, ut dictum. Probatum primo. Quia locutio Angelica fit verbis ad alterum directis, ut dictum: at hoc inter Angelos aliter (modo saltem ordinario & connaturali) fieri non potest, quam ipsis verbis mentalibus seu conceptibus internis libere ad alterum directis & ordinatis; siquidem in Angelis alia verba, puta vocalia, aut scripta, secundum ordinatum, & connaturalem agendi modum, locum non habent.

16

Secundo. Si Angelis hoc ipso naturaliter patefiant alterius Angeli secreta, quod ab hoc ad eos libere ordinantur, ut dictum, negari non potest, locutionem Angelicam hac ipsa ordinatione perfici: sed verum est antecedens: Ergo &c. Maiorem facile concedunt omnes; siquidem ob eam solum causam, ceteri auctores huic sententiæ refragantur, quia existimant impossibile, ut ita alijs Angelis patefiant secreta cordis, absque alia signorum expressione, vel operatione in mente eorum, quibus fit locutio. Minor probatur. Quia secreta cordium sunt alioqui ex suo genere entitates naturales; quæ proinde etiam naturaliter ab Angelis omnibus cognosci possent; nisi ratio moralis secreti ex eorum parte obstaret; qua nimirum ipse Angelus loquens cupit hæc esse occulta omnibus, quibus ea ipse non manifestat; at vero hoc impedimentum & quasi velum obtagens secretum, tollitur ipsa voluntaria directione secreti ad alium Angelum, ea mente facta, ut ab eo secretum percipiantur, uti patet: Ergo facta hac ordinatione, nihil iam deest, quo minus secreta vnus Angeli alteri Angelo patefiant.

17 Tertio. Omnis Angelus habet sufficientem vim naturalem sibi à principio congenitam, cognoscendi omnia plane entia naturalia, quæ ad se suamque personam aliquo modo pertinent: sed hæc secreta cordium vnus Angeli, hoc ipso, quod ad alium Angelum libera voluntate referuntur, iam ad ipsum aliquo modo pertinent, non solum vt obiectum terminans eum actum, sed vt eum etiã quem iuxta debitum inter Angelos politicæ ordinem, deceat esse conscium talis conceptus: Ergo credibile est, ita fuisse à Deo connaturaliter institutum modum cognoscendi Angelorum, vt ea conditione posita, absque alia vltiore operatione ex parte loquentis, secretum mox intelligeretur.

18 Quarto. Homines etiam, & animæ separata, ex vteriori sententia, ita loquuntur Angelis, absque vlla productione aliorum signorum, vel etiam vlla operatione transeunte in mente Angelorum peracta; quid enim homo aut anima efficere possit in mente Angeli? neque aliud oportunitior & generalior loquendi modus pro homine, & anima separata assignari potest: Ergo & Angeli ita inter se colloquuntur: Denique idem probatur ex refutatione aliarum sententiarum; nullus enim alius modus locutionis Angelicæ conuenientior & facilius assignari potest.

19 Nec obstat, quod per eam ordinationem secreti ad alium Angelum factam, obiectum in seipso, nihil immutatur. Non est enim necesse, vt obiectum realiter mutetur, vbi de conditione sine qua non sermo est: cum etiam in humanis obiectum sæpe visibile reddatur, per solam appropinquationem videntis oculi, etiam si ipsum obiectum in se maneat inuariatum. Idem hic de appropinquatione, quasi morali ipsius obiecti cogitandum: præsertim vbi ratio impediens cognitionem secreti, solum est moralis, & extrinseca, tam obiecto cognoscendo, quã subiecto cognoscendo. In quem sensum etiam S. Thomas quæst. 106. art. 1. ait: *Idem facere in spiritualibus ordinem conuersionis, quod facit in corporalibus ordo localis propinquitatis.* Nec mirum est, Angelos cum sint excellentioris naturæ, habere modum etiam operandi altiore, nec cum hominibus alijsue rebus naturalibus omni ex parte communem. Siquidem aliæ quoque sententiæ pleræque modum eis operandi singularem tribuunt, vt ex dictis colligi potest: speciatim illa, quæ in specierum impressione locutionem constituit, quandoquidem hoc singularissimum conceptui loquentis Angeli tribuit, quod pro solo arbitratu ipsius Angeli efficiat, aut non efficiat speciem sui in altero Angelo; quod fere perinde est, ac si quis dicat, calorem pro solo arbitratu subiecti calefacere, aut non calefacere.

20 Accedit, quod superius dictum, speciem Angeli representare obiectum præsens, facta sola mutatione ex parte obiecti, etiam si ipsa species, aut vis cognoscendi ex parte Angeli nihil mutetur. Quo casu pariter fatemur, aliquid proprium tribui & conuenire Angelo; quod ob eius excellentiam, non sit illi cum homine vndiquaque commune.

21 Assertio III. Etsi re ipsa parum referat, siue ordinatio illa secreti sit & dicatur essentialiter ipsa locutio Angelica; siue tantum conditio, vt ipsa interna conceptio mentis Angelo patefacienda habeat rationem locutionis, etiam ad alterum; posterius tamen hoc magis probatur. Nam vt vtriusque modo loqui videntur auctores; & res tota potius videtur esse quæstio denominem, quam de re ipsa. Nihilominus tamen magis placeat posterior modus loquendi; eo quod Doctores de ordinatione illa communiter loquuntur, velut de conditione remouente obstaculum cognitionis, vt etiam ex dictis quæst. 2. dub. 6. colligi potest. Speciatim vero hoc modo loquitur S. Thomas citat. quæ. 107. articulo 2. ad 1. vbi voluntatem retinens secretum vocat *obstaculum, quo clauditur secretum*, vt superius retuli, ex quo sequitur, ordinationem illam esse quasi remotionem obstaculi eiusdem. Remotio verò obstaculi, impediens cognitionem seu perceptionem sermonis, proprie non est sermo siue locutio.

22 E ratio est. Quia ordinatio illa, cum ad internam conceptionem Angeli, solum superaddat liberum actum voluntatis, quo Angelus loquens velit sua sensa interna ab altero percipi (qua de causa etiam tribuitur à S. Thoma hæc ordinatio voluntati, vt vidimus) non potest proprie esse locutio; cum non sit aliqua verborum expressio: sed ipsa potius interna conceptio Angeli, qua sibi alias soli loqueretur, vt ex S. Thoma dictum, iam fit etiam locutio ad alterum, quod accidente illa ordinatione velut requisita conditione, directe etiam & in se ab altero Angelo percipitur.

Nec absurdum est, idem realiter esse secretum cordis, seu rem sermone manifestandam; & accedente debita conditione, ipsum etiam sermonem ad alterum: hoc enim nihil aliud est dicere, quam mentis illos internos conceptus, antea occultos, in se se manifestos fieri Angelo, si debita conditio ac obstaculi remotio accedat. Exemplum est, si quis cubiculo clausus ita loquatur, vt ab altero cui vult loqui, audiri extra cubiculum non possit: quo casu si quis ianuam aperiat, vt sermo intus loquentis foras porrigi possit, non is certe loqui dicitur, sed ille qui antea, etiam sibi ipsi quodammodo soli, loquebatur. Quod si principale secretum sit actus voluntatis, etiam tunc, vt manifestetur alteri, necesse erit, intellectui aliquo modo ab Angelo loquente concipi (sine apprehensione enim non potest referri ad alterum) quæ conceptio proinde ad alterum relata locutionis rationem habere poterit.

23 Assertio IV. In locutione Angelica, ex parte loquentis, vniuersim non interuenit excitatio ad audiendum, distincta ab ipsa relatione seu ordinatione occultorum ad alterum. Hæc est aperta doctrina S. Thomæ hic quæst. 107. articulo 1. ad 3. vbi cum obiectum fuisset, quod loquens excitat audientem, vt attendat sua locutioni, quod Angelis non videatur conuenire, &c. Respondet his verbis: *Dicendum, quod quantum ad Angelos bonos, qui semper se inuicem vident in verbo;*

non esse

non esset necessarium ponere aliquid excitatiuum; quia sicut unus semper videt alium, ita semper videt, quicquid in eo est ad se ordinatum. Sed quia etiam in statu nature condita sibi inuicem loqui poterant, & mali Angeli etiam nunc sibi inuicem loquuntur, dicendum est, quod sicut sensus mouetur a sensibili, ita intellectus mouetur ab intelligibili. Sicut ergo per figurum sensibile excitatur sensus, ita per aliquam virtutem intelligibilem potest excitari mens Angelum ad attendendum. Quibus verbis sanctus Thomas primum quidem inter Angelos beatos, docet, non opus esse vlla eiusmodi excitatione ex parte loquentis; eo quod ij iam antea sint attentii ad se & sua mutuo cognoscenda, &c. In alijs autem Angelis admittit quidem subinde opus esse excitatione; sed nusquam dicit eam esse distinctam ab ordinatione secretorum ad alium Angelum facta; sed potius huic ipsi siue ordinationi, ipsius secretis cordium sic ad alterum ordinatis tribuit virtutem intelligibilem, qua mens possit excitari, hoc ipso, quod vim habent obiectiue mouendi intellectum alterius Angeli, ad sui cognitionem, vt bene declarauit Caietanus ibidem, & sequuntur alij auctores citati pro nostra sententia; etsi repugnet Suarez hic lib. 2. cap. 27. num. 35. cum alijs. Eodemque fere sensu idem sanctus Thomas ibidem resp. ad 2. ait, *linguam Angelorum metaphorice dici ipsam virtutem Angelum, qua conceptum suum manifesta.*

24 Probatur assertio. Tum quia communiter etiam inter homines, non est necessaria aliqua excitatio distincta ab ipsa locutione humana, adeoque vocali hominibus congrua; sed hoc ipso, quod aliquis intelligibili voce coram altero loquitur aliquid, iam hoc ipso excitat illum etiam ad audiendum. Tum quia etiam inter homines hæc excitatio quandoque sit distincta, id tamen est per accidens, eo quod homo est distractus & impeditus, siue somno, siue aliarum rerum cogitatione, qua ab attentione ad loquentem hominem auocatur: hoc autem in Angelis non ita euenit, qui & plura simul cognoscunt, & sæpe ac brevissimo interuallo facile se mutuo omnes, saltem quatenus sua interesse prouident existimare possunt, recognoscunt. Quod si in aliquo casu forte opus foret distincta & peculiari excitatione, ea ab Angelo non melius fiet, quam presentatione suæ personæ, siue legati. Verissimile est enim, Angelos intra certum spatium loci, cui presentes aut propinqui sunt, peculiarem habere mentis attentionem & applicationem ad ea; quæ intra illud spatium peraguntur.

25 Atque ex his facile colliguntur cætera, quæ ad rationem & modum seu vim locutionis Angelicæ pertinent, quæ breuiter recensere operæ pretium est, vt vel ex his etiam tanto magis confirmetur tradita doctrina. Et quidem primo colligitur, cuius potentia actus sit locutio. Respondetur enim ex dictis, esse formaliter actum intellectus, vt ex communi rectè Vasquez disp. 211. cap. 8. nu. 44. & Albertinus cit. princip. 1. coroll. ro. numero 2. in quem sensum etiam Theophylactus in id 1. Cor. 13. *si linguæ, &c. ait: si quidem potentia quadam intelligendi, qua inuicem*

diuina communicant sensa, Angelorum est lingua. Neque proinde id est contra S. Thomam, vel Caietanum, vt putauit Vasquez; cui satisfacit Albertinus ibidem. Ratio est; non solum quia ordinare elicitiue ad intellectum pertinet; sed etiam quia ipsa hæc locutio fit per verba mentalia ad alium relata, vt diximus. Connotat tamen nihilominus locutio hæc etiam actum voluntatis; quia ordinatio illa est libera, ac fit mediante voluntate, vt dixit S. Thomas loc. cit. Imò Suarez cit. c. 27. n. 19. putat, non esse absurdum, locutionem Angelicam in voluntate ponere, si aliud nil obstat: & infra c. 28. n. 31. ex sua sententia dicit, locutionem elicitiue esse interdum intellectum, interdum voluntatem, prout secretum per se manifestandum est vel actus intellectus, vel voluntatis; cum ab eo ipso actu species imprimatur; in qua impressione, secundum ipsum, consistit locutio.

26 Colligitur secundo, vnum Angelum posse loqui alteri, nõ audientibus alijs, si videlicet ad illum solum dirigatur conceptus & secretum cordis, vt cum S. Thoma q. 117. a. 5. & q. 9. de verit. a. 4. docent comuniter omnes, conformiter & scripturæ loc. cit. & ipsi rationi ac debite politie inter Angelos: etsi iuxta sua principia, & eam quam de Angelorum locutione habet sententia, contrarium sentiat Vasquez disp. 213. c. 12. post Ariminensem, Gabrielè, Heraxum, superius relatos & refutatos.

27 Colligitur tertio, vnum Angelum posse loqui alteri, in quavis distantia maxima etiam in infinitum, vt expresse etiam docet S. Thomas citat. quest. 117. art. 4. & q. 9. de verit. art. 6. ad 4. vbi rationem addit, *quia Angelus loquens nihil facit in audiente.* Idem docent Thomistæ ibidem, Vasquez & Albertinus loc. cit. ex communi: etsi iuxta sua principia contrarium dixerint Scotus, Ariminensis, Suarez Metaph. disp. 18. num. 44. vbi immediatam distantiam videtur requirere; quod tamen hic lib. 2. cap. 28. num. 13. retractat, licet adhuc de re ipsa dubius. Ratio est. Quia suppositis principijs intelligendi, cum debitis conditionibus, localis distantia obiecti non impedit intellectiõnem.

28 Colligitur quarto, posse Angelum vnum simul loqui pluribus, idque sine termino: quia semper potest ad plures & plures alios referre suos conceptus, iuxta S. Thomam cit. a. 5. & comunè; etiam si alij quidam hic rursus iuxta suam opinionem, de modo locutionis Angelicæ cogantur, propemodum in diuersam abire sententiam, in quibus Suarez hic cap. 28. num. 23.

29 Colligitur quinto, Angelum, etsi facile possit, quin etiam regulariter soleat, non tamen absolute ac physice necessario audire alterum sibi loquentem; vt colligitur ex tertia assertione. Potest enim ille alibi mentem habere distractam. Idque pariter etiam fere dicendum foret, tamen si locutio fieret per impressionem speciei, vt contra Suarez & quosdam recentiores rectè Vasquez disp. 211. num. 31. Quia etiam species per se Angelum non necessitat ad cognitionem obiecti, præsertim distinctam, vt alibi etiam agnoscit Suarez.

30 Colligitur sexto, ex mente & sententia sancti

Thomæ, quam secuti sumus, Angelos intelligere eiusmodi secreta sibi per locutionem patefacta, mediante aliqua specie intelligibili, ut præter auctores quintæ & sextæ sententiæ, tradunt etiam plerique recentiores, qui nostram sententiam de locutione Angelica sequuntur; & expressè etiam docet S. Thomas infra citandus: quicquid Albertinus coroll. 11. num. 2. cum nonnullis asserat, non posse dari species eiusmodi occultorum. Hæc autem species ex dictis supra q. 3. dub. 2. non est diuersa ab ea, quæ ipsa Angeli loquentis substantia representatur, ac proinde non est de nouo indita, sed ab initio congenita, ut cum sancto Thoma quæst. 55. articulo secundo recte Bannes citat. quæst. 107. artic. 4. Zumel ibidem quæst. 3. & Gregorius de Valentia loc. cit. quicquid in contrarium dixerint, Ferrariensis, Caietanus, Suarez, & alij quidam. Ea vero species, secreta iam patefacta representat, vel noua quadam modificatione in ipsa interueniente, ut Zumel existimat, vel quod verius existimo, sine vlla ipsius mutatione, eo solum, quod impletur conditio, ad talem representationem requisita, ut recte Bannes, & indicat Valentia loco cit. Atque hæc ipsa videtur sententia sancti Thomæ quæstione 9. de verit. articulo 4. ad 11. vbi ait, quod *Angelus per speciem innatam, per quam cognoscit alium Angelum, cognoscit etiam eius cogitationes, cum primum sibi reuelantur ab alio.* Ipse vero Angelus loquens proprias eiusmodi affectiones cognoscit, seu per suam essentiam, seu potius per seipsas, ut dictum q. præced. dub. 3. & recte Albertinus coroll. 10. num. 11.

31 Colligitur septimo, eodem etiam modo Angelum loqui tum inferiorem Angelo superiori; ut habet communis apud S. Thomam quæst. 107. artic. 2. ex Dionysio cap. 7. cœlestis hier. vbi inferiores Angeli inducuntur superiores interrogasse. *Quis est iste Rex gloriæ? Tum Angelum etiam quemlibet ipsi Deo, iuxta illud Zachariæ 1. v. 12. Respondit Angelus DEO, & dixit, Domine exercituum, usquequo non misereberis Ierusalem? & Iob. 2. à. v. 2. Respondens (Satan DEO) ait, Circuisi terram, &c. nisi quod Angeli per relationem suorum conceptuum ad Deum, nihil ipsi manifestum faciunt, sed solum suos conceptus illi ea ratione submitrunt, ut cum S. Thoma cit. quæstione 107. articulo 3. rectè citati pro nostra sententia.*

Nobis vero Angelis non ita loquuntur. Quia cum nos in intelligendo dependamus à corpore, non potest sola voluntas Angeli ordinantis ad nos suos conceptus, sufficere, nobis ad ipsos intelligendos. Loquuntur ergo nobis vel in assumpto corpore, aut aliter mouendo sensus exteriores, vel interius excitando seu immutando phantasmata, mediante commotione spirituum animalium, iuxta sanctum Thomam tota quæstione 111. & Valquez disput. 218. de qua re plura quæst. 5. Animæ verò separatæ eadem ratio videtur, quæ Angeli, ut ex communi idem disput. 216. num. 29. & Suarez cap. 28. à num. 63.

Colligitur vltimo, etiam nos ad modum supra explicatum loqui posse Angelis; ita ut naturaliter nostra cogitata modo superius explicato intelligant; ut etiam supponunt auctores nostræ sententiæ; quicquid alij necesse habeant, aliter ratiocinari, rati Angelos in se, ac intuitiue non posse cognoscere nostros conceptus; cum nullam ipsi speciem possimus imprimere; ut videre est apud Suarez hic cit. lib. 2. cap. 28. à num. 63.

D V B I V M I V.

De illuminatione Angelica: an, qua ratione, & de quibus rebus quique Angelorum alios illuminent.

S. Thom. 1. p. q. 106. aa. 4.

1 **A**ffinis est locutioni Angelicæ illuminatio; quia ut S. Thomas dicit. q. 107. art. 2. *Omnis illuminatio est locutio in Angelis; sed non omnis locutio est illuminatio: cuius proinde rationem & modum sequentibus assertionibus breuiter explicamus.*

2 **A**ssertio I. Inter Angelos vnus aliquis illuminat alterum. Ita cum S. Thoma cit. q. 106. art. 1. & in 2. dist. 9. art. 2. & dist. 11. q. 2. a. 2. & de verit. quæst. 9. art. 1. & in comment. in 1. Cor. 13. Theologi omnes, excepto Durando in 2. dist. 11. q. 3. num. 10. qui dum dicit, omnes Angelos proprie solum illuminari à Deo; vnum autem ab alio non aliter illuminari, nisi quia vnus post alium, ordine quodam consequentiæ à Deo illuminatur, re ipsa illuminationem vnus Angeli per alium negat; qui etiam idcirco merito ab omnibus Theologis reijcitur.

3 **P**robatur assertio ex S. Dionysio qui id ipsum etiam ex scriptura probat, cap. 7. cœl. hier. vbi ait: *Hoc enim Theologi plane tradunt; inferiores cœlestium naturarum ordines à superioribus ritè diuinas scientias discere; summos autem à Deo ipso pro suo captu doceri mysteria. Quasdam enim earum inducunt ritè à prioribus hoc discere, Dominum esse virtutum cœlestium, regemque gloriæ eum, qui in cœlos ut hominem descendit, elatus est.*

4 **E**t cap. 8. *Media, inquit, cœlestium spirituum distinctio, quæ diuinas has proprietates in se continet, purgatur quidem, & illustratur, atque perficitur, ut dictum est, à diuinis illustrationibus, quæ ei secundo loco dantur & inseruntur, per primam illam hierarchie distinctionem, ac per mediâ illam secundo loco diffunduntur, &c. Itaque ea quæ nobis de sacerdotali pontificioque munere prodita sunt, primos spiritus, virtutes inferiorum perficientes, illustrantes, atque purgantes appellat, quod eorum procuratore, & ad principium quod præstat ceteris efferantur, & participes fiant pro capite suo diuinarum purgationum, illustrationumque, ac perfectionum. Hoc enim in vniuersum diuina præscriptio ac lege pro Dei dignitate sancitum est, ea quæ secunda sunt, primorum procuratore participare diuinis illustrationibus.*

Idque